

QUIQUE GARCIA / EFE

Realitat i màgia

XÈNIA
DYAKONOVA

Els ponts de l'autopista, el vuitè recull de poemes de Miquel Cardell (Llucmajor, 1958), té molt a veure amb el seu llibre anterior, *Les barques de la boira* (Moll, 2011), recupera algunes coses de *Les terrasses d'Avalon* (Moll, 2008) i es revela com una nova fita d'una trajectòria llarga, coherent i original. "Versos del corralet", una secció de *Les barques de la boira* que transporta el lector a l'espai clarament delimitat d'un poble, correspon a "Apunts del corralet" del darrer llibre, on reapareix la miste-

riosa orella de pedra, que forma part d'un paisatge real i alhora potencialment màgic. Les impactants imatges finals de *Somni*, un dels primers poemes de *Les terrasses d'Avalon*, "orgasmes fets de roses que les dones somien / malmeses i intubades a les uvis de vidre", són represes i reelaborades a *Agnus Dei a Son Llätzer* —una peça impressionant, tenebrosa i dramàtica com l'*Agnus Dei* del *Rèquiem* de Mozart—, on el poeta implora: "Teniu misericòrdia de nosaltres que tocam / a les portes del cel, / que cavalcam l'esquelètica mula / de l'agonia / a les uvis de vidre, bressats per les cançons / autistes de les màquines".

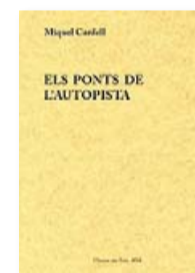
Les imatges obsessives que Gabriel Ferrater observava en la poesia de J.V. Foix també caracteritzen l'obra de Cardell, que té una imatge igual de plàstica, però més transparent que la de Foix (i que també incorpora elements de la tradició medieval i trobadoresca, barrejada amb els signes de la modernitat: "Així com cell que cada matí espera / la furgoneta de la metadona", comença *Ausiàs Airplane*).

Varietat formal, mètrica i rítmica

Una qualitat que ja era pròpia de *Les barques de la boira* i que en *Els ponts de l'autopista* encara crida més l'atenció és la gran varietat for-

mal, mètrica i rítmica del recull. Una sèrie de haikus, un sonet clàssic i un grapat de poemes en decasíl·labs i octosíl·labs, blancs o rimats, conviuen al nou llibre de Miquel Cardell amb els rostres canviants del vers lliure. Poemes minimalistes i fragmentaris, que semblen escrits a raig, s'alternen amb composicions d'alè llarg i to elevat. El que uneix tots aquests elements és un lirisme que, fins i tot en la nostàlgia més fonda, es manté vigorós i no perd la composura; un vocabulari vívid i personal, ple de sucoses paraules mallorquines (*mèrlera*, *fasser*, *nigul*, per dir-ne unes quantes) i de mots reincidentes que adquireixen un matís nou amb cada ús, com ara *derelictes*; la presència de la música, amb referents més o menys explícits que van del pop i el jazz al barroc; i, per damunt de tot, una força imaginativa capaç de fer arrelar les visions més fantàstiques en la realitat i l'experiència. Vegem, per exemple, l'estrofa inicial d'*Els fumadors*: "A tots els hospitals hi ha rutes secretes / que recorren de nit els fumadors, furtius, / sales d'espera buides, revistes arrugades / a cadires de plàstic, corredors en penombra / que de sobte pareixen catedrals, / cantons de laberint / on colpegen els llums papallons negres / que ni en a la cendra del dolor / i depreden les ànimes que es perden / quan creixen els asfòdels del deliri".

La transformació d'un lloc real en un espai oníric, en el transcurs d'una sola frase sinuosa que va in crescendo, és tan natural i ràpida que amb prou feines deixa lloc per al desconcert. O potser sí que hi ha una espurna de desconcert que ens enlluerna un segon i tot seguit il·lumina una certesa: les criatures fantasmagòriques de l'hospital nocturn només poden haver nascut allà, en aquell ambient, en aquell paisatge que, sota l'aparença d'esterilitat, es deixa fecundar per la por, el patiment i la misèria humana. ♦♦

ELS PONTS DE
L'AUTOPISTA
MIQUEL CARDELL
ADIA EDICIONS
88 PÀG. / 12 €

Albina Francitorra, molt més que la mare de Montserrat Roig

M. ÀNGELS
CABRÉ

Són anys de recuperacions, de restituir les dones a la nostra memòria col·lectiva. Entre d'altres, les que van viure els anys abans i els de la Segona República amb la visibilitat que després el franquisme els va negar. Una d'elles és Albina Francitorra (Barcelona, 1912-2013), mare de l'escriptora Montserrat Roig. Si no vaig errada, fins ara l'únic text seu al nostre abast era *A les dones de Catalunya*, inclòs al volum *El llarg viatge de les dones. Feminisme a Catalunya* (Edicions 62), que vaig publicar l'any passat.

Celebrem aquest recull dels seus textos que ens brinda la joventut d'una aspirant a escriptora que no ho va arribar a ser mai. La raó: que es casés i tingués set fills en un país en el qual fins a la Transició el destí de les dones va ser la llar. Tro-

bem aquí relats i articles seus escrits o publicats entre el 1929 i el 1933. El primer, de quan només tenia disset anys, tendre però no innocent, aparegut a *La Dona Catalana*, la revista del pare d'Anna Murià. El darrer, una preciosa narració llegida a Catalunya Ràdio i titulada *El vestit de núvia*.

És una de les lletraferides d'aquells anys republicans que van apostar per explicar històries amb protagonistes femenines, com Maria Teresa Vernet, Rosa Maria Arquimbau i tantes altres. Va retratar aquell cop de volant que encetava aquí un temps nou, com molt bé reflecteix al relat *Els perills del romanticisme*, on enterra amb convenciment l'esperit de la jove que creu en l'amor de ficció que ven el cinema

de Hollywood. Encara que és a *La donzella captiva* on millor exemplifica aquest exercici d'alliberament.

El talent femení perdut

Catalanista i d'esquerres, Albina Francitorra va treballar durant la Guerra Civil per a la Generalitat republicana i durant el franquisme va patir l'empresonament del seu marit per haver fet un discurs en català. D'amagat i a casa seva, en aquells anys de la por va donar classes de català per a Òmnium. Ja en els seus articles juvenils havia animat els catalans a llegir en la seva llengua: "El català que tampoc compralibres en el nostre idioma no pot dir-se bon patriota", escrivia.

Després sembla que va publicar alguna novel·leta lleugera amb pseu-

VIQUIPÈDIA

DE LA VIDA
QUE PASSA
ALBINA
FRANCITORRA I
ALENÀ
EDICIÓ DE PAU
VINYES ROIG
96 PÀG. / 15 €

dònim i, ja als anys vuitanta, el pròleg a una edició de dues peces teatrals de Carme Montoriol, aparegut a La Sal. Sempre compromesa amb el moviment d'emancipació de les dones, mentre al·l'artícle inèdit *La competència femenina en els despatxos* qüestionava les feministes per les seves idees "estrafolàries", quan va complir els cent anys i va ser entrevistada per Anna Ballbona, amb les ungles pintades de taronja i mentre fumava, afirmava sentir-se molt feminista.

A part de llicenciar-se en filologia catalana amb setanta anys, fins i tot va fer d'ajudant de la seva filla escriptora. Una obra breu i avortada, la seva, però que apuntava maneres. Com diu el seu net i impulsor del volum, l'historiador Pau Vinyes, "aquest llibre vol ser un homenatge a les dones que es van posar a escriure en un món dominat per homes". N'hi ha per posar-se a plorar, quan penses en tot el talent femení que hem perdut pel camí. ♦♦